

HISTORY STUDIES

INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 / (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume: 15, Issue: 100th Anniversary of the Republic Special Issue, October 2023
www.historystudies.net

FUTBOL VE HAVACILIĞI BİRLEŞTİREN GİRİŞİM: TAYYARE KUPASI

An Initiative Combining Football and Aviation: Aircraft Cup

Dr. Emin Kurt

jagdhound@hotmail.com

Makale Türü-*Article Type* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 11.05.2023
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 25.09.2023
DOI Number : 10.9737/historystudies.1295865

Atıf – Citation:

Yazar İsmi, "Futbol ve Havacılığı Birleştiren Girişim: Tayyare Kupası", *History Studies*, 15/Cumhuriyetin 100. Yılı Özel Sayısı, Ekim 2023, s.43-62.

FUTBOL VE HAVACILIĞI BİRLEŞTİREN GİRİŞİM: TAYYARE KUPASI

An Initiative Combining Football and Aviation: Aircraft Cup

Emin Kurt *

Öz

Türkiye’de havacılığın kuruluş çalışmalarına 1911 yılında başlanmasına karşın Türk askerî ve sivil havacılığı Cumhuriyet’in kurulmasından sonra büyük bir atılım ve ilerleme içerisine girdi. Bu ilerlemede Türk Hava Kurumunun kurulması sonrası kurum tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin ve başlatılan “Tayyare İnesi” kampanyasının katkısı büyüktür. Türk Hava Kurumu, gelirlerini artırmanın ve düzenli bir hâle getirmeye çalışmasının yanında hemen hemen her alanı havacılık ile birleştirmeye ve Türk havacılığı için bir gelir kaynağına dönüştürmeye çalışmıştır. Türk havacılığına gelir sağlamak için faydalanılmaya çalışılan alanlardan birisi de spor özellikle de futbol oldu. Türk Hava Kurumunun kuruluşundan itibaren Türk futbol takımları arasında yapılan münferit karşılaşmalar ile gelir elde edilmeye gayret edildi. 1935 yılında başlatılan “Tayyare Turnuvası” ile bu girişim yurt geneline yayılmaya çalışıldı. Büyük şehirlerdeki dört, küçük şehirlerdeki en güçlü iki takımın katılması ile düzenlenen turnuvada, Türk halkının futbola duyduğu ilgiden faydalanılarak gelir elde edilmeye çalışıldı. Konunun öznesi durumundaki Türk Hava Kurumu arşivinin tasnif edilmemiş ve araştırmacılara kapalı olması nedeniyle söz konusu turnuvaya ait bilgiler dönemin süreli yayımlarından araştırılarak Türk futbolu sayesinde kurulmak istenen etkin ve modern hava gücüne ne kadar bir maddî katkı sağlandığı tespit edilmeye çalışıldı.

Anahtar kelimeler: Tayyare, Uçak, Türk Hava Kurumu, Futbol, Turnuva.

Abstract

Although the establishment of aviation in Türkiye started in 1911, Turkish military and civil aviation entered into a great breakthrough and progress after the establishment of the Republic. The activities carried out after the establishment of the Turkish Aeronautical Association and the "Donated Aircraft" campaign have contributed greatly to this progress. Besides trying to increase and regularize its revenues, Turkish Aeronautical Association has tried to combine almost every field with aviation and turn it into a source of income for Turkish aviation. One of the fields that were tried to be used to generate income for Turkish aviation was sports, especially football. Since the establishment of the Turkish Aeronautical Association, it has been tried to generate income through individual matches between Turkish football teams. With the "Aircraft Tournament" started in 1935, this initiative was tried to spread throughout the country. In the tournament, which was organized with the participation of the four strongest teams in big cities and the two strongest teams in small cities, an attempt was made to generate income by taking advantage of the interest of Turkish people in football. Since the archive of the Turkish Aeronautical Association, which is the subject of the subject, is not classified and closed to researchers, the information about the tournament in question was searched from the periodicals of the period, and it was tried to determine how much financial contribution was made to the effective and modern air power desired to be established thanks to Turkish football.

Keywords: Aircraft, Airplane, Turkish Aeronautical Association, Football, Tournament.

* Dr., İzmir/TÜRKİYE, jagdhound@hotmail.com ORCID: 0000-0003-1252-957X

Giriş

Kurtuluş Savaşı'nın galibiyet ile neticelenmesinde büyük emekleri olan Türk Hava Gücü¹, 3 Kasım 1922 tarihli Kuvve Cetveli'ne göre 36'sı göreve hazır 40'ı tamire muhtaç olmak üzere 76 uçağa; 36 Pilot, 26 rasıt ve 7 diğer sınıflardan olmak üzere 74 subaya sahipti.² Genç cumhuriyetin bekasının sağlanması için Kara Kuvvetlerini destekleyecek etkin ve modern bir hava gücüne ihtiyacı vardı.

1923 yılında Avrupa havacılık teşkilatlarının ve uçak fabrikalarının incelenmesi için yapılan gezi³ sonrasında, arzu edilen bir hava gücü için 25 milyon liranın gerekli olduğu ortaya çıktı.⁴ Arzu edilen Türk hava gücüne ulaşılması için gerekli olan maddi kaynağın bulunabilmesinin yanında havacılığın öneminin Türk halkına anlatılması, bilinçlendirilmesinin yanında havacı bir nesil de yetiştirilmesi gerekiyordu. Bu amaçları gerçekleştirmek için 16 Şubat 1925 tarihinde "Kuvva-i Havaiyye Yardım Cemiyeti" adıyla kurulan cemiyet kuruluşundan birkaç gün sonra Türk Tayyare Cemiyeti adını aldı.⁵ Bu cemiyetin adı 1935 yılından sonra Türk Hava Kurumu⁶ olarak değiştirildi. Kurum hâlen aynı isimle görev yapmaktadır.

Türk Hava Kurumu, kuruluşunun hemen ardından ülke genelinde "Tayyare İanesi" adı altında bir bağış kampanyası düzenledi.⁷ Türk Hava Kurumunun 1925 yılında kabul edilen ilk nizamnamesinde 10.000 lira bağış yapan şehir veya şahısların isimlerinin alınacak uçaklara verilmesi kararlaştırıldı.⁸ Cemiyetin kuruluşundan sonra yapılan Avrupa seyahatindeki incelemeler neticesinde bu miktarın yeterli olmayacağı anlaşıldı. 1926 yılı nizamnamesinden bu madde çıkartıldı⁹ ve Cemiyet şubelerine gönderilen bir genelge ile 28.000 lira bağış karşılığında şehir ve şahısların isimlerinin uçaklara verileceği duyuruldu. Bu rakam 1929 dünya ekonomik krizinden sonra 40.000 liraya yükseldi.¹⁰ Bu kampanya ile yurt genelinde şehirler ve şahıslar arasında bir bağış yarışı başladı. Uçak bağışı yapan ilk şehir Ceyhan oldu. 1941 yılına kadar

¹Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığı, bağımsız kuvvet komutanlığı seviyesine 23 Ocak 1944 tarihinde kurulduğu ve incelenen dönemde Genelkurmay Başkanlığına bağlı olarak görev yaptığı için bu tabir kullanılmıştır.

²ATASE (Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih Ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi); İSH (İstiklal Harbi Kataloğu); K (Kutu):1552, G (Gömlek):7, B (Belge):7-1.

³Dönemin Hava Kuvvetleri Müfettişi Albay Muzaffer (Ergüder) liderliğinde 20 Aralık 1923 ile 24 Nisan 1924 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Seyahatte Pilot Binbaşı Fesa (Evrensev), Makine Yüzbaşı Murat, Sivil Pilotlar Vecihi (Hürkuş) ve Halim (Canko) ile Deniz Yüzbaşı Cemal Bey katılmıştır. Seyahatte Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere hava teşkilat ve kurumları incelenmiştir. Hulusi Kaymaklı, *Havacılık Tarihinde Türkler (1918 Yılından 1939 Yılına Kadar)*, c.II, Hv.K.K.lığı Hava Basımevi ve Neşriyat Müdürlüğü, Ankara, 2006, s.160.

⁴*Orgeneral Muzaffer Ergüder'in Havacılık Anıları 1922-1930*, H.İbrahim Fırtına (Haz.) Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara, 2009, s.66.

⁵Emin Kurt, "Türk Havacılık Tarihinde Bağış Uçaklar", *Türk Hava Kuvvetlerinin 100'üncü Yılı Uluslararası Tarih Sempozyumu*, 8-10 Şubat 2011, Ankara, 2013, s.302-317.

⁶Türk Tayyare Cemiyeti 1935 yılından sonra bu ismi kullanmıştır. İncelenen tarih döneminin bir kısmında Türk Tayyare Cemiyeti, 1935 sonrasında Türk Hava Kurumu ismini kullanmasına karşılık, okuyucuda fikir karışıklığı yaratmamak için tüm dönemlerde Türk Hava Kurumu isminin kullanılması tercih edilmiştir.

⁷Esasen Türk halkı "Tayyare İanesi" kampanyasına yabancı değildir. 1911 yılında havacılığın ilk temellerinin atılarak "Tayyare Komisyonu"nun kurulması ve ilk subayların pilot eğitimi için yurt dışına gönderilmelerinden sonra, uçak alımı için bağış kampanyası başlatılmıştır. 1912 yılının mart ayında başlatılan "Tayyare İanesi" kampanyasında bir yılda yaklaşık olarak 38.000 altın lira bağış toplanmıştır. Zamansız başlayan Balkan Savaşı bu kampanyaya büyük darbe vurmuş ve halkın ilgisi savaşta facialara ve göçmenlere yöneldiği için "Tayyare İanesi" 1913 yılı başlarında sönümlenmiştir. Kurtuluş Savaşı sırasında bir bağış kampanyası düzenlenmemiş olmasına karşılık şahısların ve şehirlerin uçak alımı için bağış yaptıkları görülmektedir. Bu olaydan ders alan Cumhuriyet yöneticilerinin Türk Tayyare Cemiyeti'ne düzenli gelir ve düzenli bağış sağlama yolunda büyük çaba harcadığı görülecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Emin Kurt, *Türk Hava Kuvvetlerinin Kuruluşunda Bağış ve Yardımlar (1911-1914)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2019 ve Kurt, *agm.*, s.302-317.

⁸"Türk Tayyare Cemiyeti Nizamname-i Esasisi", *Tayyare Cemiyeti Mecmuası*, Sayı:5, s.14-16 ve *Türk Tayyare Cemiyeti Nizamname-i Esasisi*, İktisad Matbaası, Ankara, 1341.

⁹"Türk Tayyare Cemiyeti Nizamname-i Esasisi", *Tayyare Cemiyeti Mecmuası*, Sayı:16, s.127-20 ve *Türk Tayyare Cemiyeti Nizamname-i Esasisi*, Hâkimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara, 1926.

¹⁰Emin Kurt, "Atatürk Dönemi Türk Hava Kuvvetleri:1923-1938, İkinci Bölüm: Havacılık Politikası Uygulamaları", C4 Defence, Sayı:40, s.65-71.68.

devam eden bağış kampanyası sonucunda 350 civarında uçak satın alınarak Türk Hava Gücü'ne verildi. Türk Hava Kurumu, bağış kampanyası sırasında kuruma gelir sağlamak gelirlerini arttırmak ve satın alınan uçak sayısını arttırmak için birçok yol denedi ve uyguladı.¹¹ Bunlardan birisi de futbol ile havacılığı birleştirmek futbolu Türk havacılığı için gelir kaynağı hâline getirmek oldu.

Futbol ile Havacılığı Buluşturma Gayretleri

Türkiye'de futbolun havacılık yararına kullanımına yönelik -tespit edilebilen- ilk girişim 1925 yılında yaşandı. Bu amaçla Fenerbahçe ve Galatasaray Kulüpleri arasında Tayyare Kupası adı altında bir maç düzenlendi. Bu maç ile ilgili olarak daha öncesinde ve daha sonrasında bir yayın ve haber yapılmamış olması söz konusu turnuvanın nasıl ve neden düzenlendiği başka hangi takımların katıldığı bilgilerine ulaşılmamasını engellemektedir. Tespit edilebilen sadece bu iki takım arasında bir maç oynandığı ve Tayyare Kupası ismi verildiğidir.

Son Saat gazetesinde yer alan “*Öğleden sonra Taksim’e gelenler hem mevsimin en heyecanlı maçını seyretmiş hem de Tayyare İanesi’ne yardım etmiş olacaklardır.*” ifadesinden bu maçın Türk Hava Kurumu menfaatine yapılan bir maç olduğu anlaşılmaktadır. 12 Haziran 1925 tarihinde Taksim stadyumunda oynanan maç, 2-3 Fenerbahçe’nin galibiyeti ile sonuçlandı ve Fenerbahçe, Türk futbol tarihindeki ilk Tayyare Kupası’nı¹² kazanan takım oldu.¹³

Türk Hava Kurumunun yayın organı olan Türk Hava Mecmuası, 15 Haziran 1928 tarihli sayısında Olimpiyat maçlarından Millî Futbol Takımı’nın 1-7’lik Mısır yenilgisinden sonra hasılatı Türk Hava Kurumuna verilmek üzere Fenerbahçe ve Galatasaray arasında özel bir maç düzenlenmesini önerdi. “Türk Hava Mecmuası Hediyesi” adını verdiği bu turnuvada kazanan Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal’in büyük bir bronz büstü verilecekti.¹⁴ Dergi bir sonraki sayısında her iki futbol kulübünün de teklifi kabul ettiklerini ve maçın rövanşlı oynanacağını belirttikten sonra okuyucularına “Bu Tarihi ve Muazzam Maçı Kim Kazanacak? Galatasaray mı? Fenerbahçe mi?” sorusunu sordu ve maç sonucunu bilenlerden 100 okuyucusuna Galatasaray-Fenerbahçe maçına ait tribün bileti, 10 okuyucusuna bir senelik abonelik, 20 okuyucusuna mecmuamızın altı aylık abonelik ve 20 okuyucusuna üç aylık abonelik verileceğini duyurdu.¹⁵

Galatasaray ile Fenerbahçe arasındaki ilk maç 10 Ağustos 1928 tarihinde oynandı. İlk yarı Fenerbahçe’nin 1-3 üstünlüğü ile bitse de Galatasaray’ın ikinci yarıda bulduğu iki gol ile ilk maç 3-3 berabere sonuçlandı.¹⁶ Oynanan rövanş maçında Galatasaray 0-4 gibi bir farkla galip gelerek Gazi büstünün sahibi oldu.¹⁷

Bu karşılaşmalardan başka, Fenerbahçe B takımı ile Eskişehir Tayyare takımı; 3 Temmuz 1932 tarihinde Kadıköy’de özel bir maç yaptı. Bu maçı 1-6’lık skorla Fenerbahçe takımı

¹¹Türk Hava Kurumunun gelir kaynakları için bkz.: Hakan Uzun, “Türk Hava Kurumu Gelir Kaynakları: Fitre, Zekât ve Kurban Derileri Üzerine” *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi (ÇTTAD)*, VI/15, (2007/Güz), s.s.161-176.

¹²Bu ilk Tayyare Kupası, 5-6 Haziran 1932 tarihinde Fenerbahçe Spor Kulübü binasında meydana gelen yangından dolayı ne yazık ki günümüze ulaşamamıştır.

¹³Maça çıkan kadrolar, maçta yaşananlar için bkz.: “Bugün Galatasaray ile Fenerbahçe Karşılaşıyor”, *Cumhuriyet*, Sayı: 394, 12 Haziran 1925, s.1 ve 4; “Tayyare Kupasını Fenerbahçeliler Aldı”, *Cumhuriyet*, Sayı: 395, 13 Haziran 1925, s.1 ve 2; “Galatasaray Mı Kazanacak, Fener Mi?” *Son Saat*, Sayı: 86, 13 Haziran 1925, s.1 ve 3; “Fenerbahçe Nasıl Galip Geldi?”, *Son Saat*, Sayı: 87, 13 Haziran 1925, s.5.

¹⁴“Hasılatı Türk Tayyare Cemiyeti’ne Ait Olmak Üzere İstanbul’da Bir Galatasaray-Fenerbahçe Maçı İcrasını Teklif Ediyoruz”, *Türk Hava Mecmuası*, Sayı: 50, 15 Haziran 1928, s.675-676; <https://fenerbahcetarihi.org/2022/08/gazi-bustu/> Erişim Tarihi 9 Mayıs 2023.

¹⁵“Galatasaray-Fenerbahçe Maçı Günü 100 Karimize Serbest Olarak Müsabakayı Seyretmek İmkanını Bahşediyoruz”, *Türk Hava Mecmuası*, Sayı: 51, 30 Haziran 1928, s.690-691; <https://fenerbahcetarihi.org/2022/08/gazi-bustu/> Erişim Tarihi 9 Mayıs 2023.

¹⁶“Galatasaray-Fenerbahçe Takımlarımız Berabere Kaldılar”, *Türk Hava Mecmuası*, Sayı: 54, 15 Ağustos 1928, s.770; <https://fenerbahcetarihi.org/2022/08/gazi-bustu/> Erişim Tarihi 9 Mayıs 2023.

¹⁷“Galatasaray Büyük Bir Farkla Fenerbahçe’yi Yenerek Gazi Büstü’nü Kazandı”, *Türk Hava Mecmuası*, Sayı: 56, 15 Eylül 1928, s.839; <https://fenerbahcetarihi.org/2022/08/gazi-bustu/> Erişim Tarihi 9 Mayıs 2023.

kazandı.¹⁸ Gazetelerde yer alan haberlerden Fenerbahçe takımının Eskişehir Tayyare takımı ile maç yapmak için Eskişehir'e davet edildiği ve Tayyare takımının kısa bir zaman önce oynadığı bir başka özel maçta Galatasaray takımına karşı galip geldiği anlaşılmaktadır.¹⁹ Her iki maçın da sonucu hakkında bilgi bulunamamıştır. Basında yer alan haber içeriklerinde bu maçların Türk Hava Kurumuna gelir sağlanması için yapıldığı belirtilmemiş olmasına karşın bu özel maçların bu amaç için yapılmış olduğu değerlendirilmektedir.

2 Mayıs 1932 tarihinde yayın hayatına başlayan Olimpiyat dergisi ilk sayısında Türk Hava Kurumunun Ankara'da büyük bir turnuva düzenlemeyi planladığını turnuvaya Ankara ile İstanbul'un birinci ve ikincilerinin katılmasını arzu ettiğini ve turnuva galibine kıymetli bir kupa verileceğini duyurdu.²⁰

Türk Hava Kurumu arşivinin tasnif edilmemiş ve araştırmacılara kapalı olması bu girişimin nasıl sonuçlandığını takip etmeyi zorlaştırmaktadır. Konunun devamının süreli yayınlardan araştırılması zorunluluğu doğmaktadır. Yapılan araştırmada dönem gazetelerinde böyle bir turnuva yapıldığı tespit edilemedi. Türk Hava Kurumunun yayın organı olan Havacılık ve Spor mecmuasının 1932 yılı sayılarının da Milli Kütüphane koleksiyonu içinde bulunmaması konuyu tamamen karalıktır bırakmaktadır.

1935 Yılında Başlayan Tayyare Kupası²¹

Türk sporcuları adına bir uçak alınması ilk kez Olimpiyat dergisinde 1935 yılında gündeme getirildi. Bu öneri İdman Cemiyetleri Umumi Merkezi tarafından uygun görülerek bütün bağlılarına tamim olarak gönderildi. Tamimde büyük şehirlerde dört, küçük şehirlerde iki en güçlü takımın katılımı ile "Uçak Şampiyonluğu" düzenlenmesi ve müsabakalardan elde edilecek gelirin Tayyare Cemiyeti'ne aktarılması istendi.²²

Anadolu'da Tayyare Kupası Maçları

Takep eden gazete yayınlarından maçlara hemen başlandı anlaşıyor. Tespit edilebilen ilk maç 1 Şubat'ta Balıkesir'de İdman Gücü ile İdman Birliği arasında oynandı.²³ Havanın güzelliği ve kupanın amacının ulviligi nedeniyle çok sayıda izleyicinin takep ettiği karşılaşmadan İdman Birliği 1-2'lik skorla galip olarak ayrıldı.²⁴ Maçların hızla tamamlandığı Balıkesir'de maçlar, heyecanlı dedikoduların yaşandığı üç haftada tamamlandı. 22 Şubat'ta İdman Yurdu ile Birlik takımları arasında oynanan şampiyonluk maçını üç gol ile İdman Yurdu takımı kazandı. Birlik takımı ise bu maçta ancak bir gol bulabildi. Böylece Balıkesir'de Tayyare Kupası'nın sahibi İdman Yurdu takımı oldu.²⁵

¹⁸"Fenerbahçe Stadında", *Son Posta*, Sayı: 0697, 4 Temmuz 1932, s.3.

¹⁹"Fenerbahçeliler Eskişehir'e Gidiyor", *Son Posta*, Sayı: 1112, 29 Ağustos 1933, s.8

²⁰"Tayyare Kupası", *Cumhuriyet*, Sayı: 2508, 3 Mayıs 1931, s.4

²¹Bazı süreli yayınlarda düzenlenen turnuva için "Uçak Şampiyonası", "Uçak Şampiyonluğu", "Hava Kupası", "Tayyare Şampiyonluğu" ve "Tayyare Kupası" gibi farklı isimlendirmeler yapılmıştır. Bu çalışmada "Tayyare Kupası" ismi tercih edilmiştir.

²²"Uçak Şampiyonluğu", *Haber*, Sayı: 1098, 28 Ocak 1935, s.2; "Sporcular Tayyare Alacak", *Halkın Sesi* Sayı: 2382, 28 Ocak 1935, s.1; "Uçak Şampiyonluğu", *Kurun*, Sayı: 6128, 28 Ocak 1935, s.2; "Uçak Şampiyonluğu Müsabakaları", *Milliyet*, Sayı: 3222, 28 Ocak 1935, s.2; "Uçak Şampiyonası", *Son Posta*, Sayı: 1612, 28 Ocak 1935, s.3; "Türk Sporcuları Bir Tayyare Alacaklar", *Ulus*, Sayı: 4851, 29 Ocak 1935, s.3; "Türk Sporcuları Tayyaresi" *Anadolu*, Sayı: 6126, 29 Ocak 1935, s.2; "Tayyare Şampiyonluğu Maçı", *Akşam* Sayı: 5863, 21 Şubat 1935, s.5.

²³Balıkesir'de daha önce İdman Yurdu ve Alay takımları arasında maç yapılması planlanmasına karşın Alay takımının sahaya çıkmaması nedeniyle bu maç yapılamamıştır.

²⁴"Balıkesir'de Tayyare Kupası", *Son Posta*, Sayı: 1622, 7 Şubat 1935, s.10. 12 Şubat tarihli Milliyet gazetesine göre maç 8 Şubat 1935 tarihinde oynanmıştır. "Sporcular Tayyaresi", *Milliyet*, Sayı: 3232, 12 Şubat 1935, s.5. Balıkesir'de oynanacak Yurd ve İdman Birliği maçını Milletvekili seçimi nedeniyle ertelenmesi şehirde dedikodulara sebebiyet vermiş ve Uçak Kupası'nı hangi takımın kazanacağı merak uyandırmıştır. "Tayyare Kupası", *Son Posta*, Sayı: 1636, 21 Şubat 1935, s.10.

²⁵"Balıkesir'de Tayyare Kupası İdman Yurdu Takımı Kazandı", *Son Posta*, Sayı: 1643, 28 Şubat 1935, s. 10.

Ankara'da bu özel turnuvaya Yurd, Alay, Birlik ve Güç takımları takıldı. 3 Şubat 1935 tarihinde Ankara'da oynanan ilk maçlarda Yurd ile Alay takımları arasındaki maç saat 13.00'te, Birlik ile Güç takımlarının maçı ise saat 15.00'te oynandı.²⁶ Yapılan araştırmada bu maçların sonuçları, final maçının hangi takımlar arasında oynandığı ve kupayı kazanan takıma ait bilgi tespit edilmedi.

Uşak'ta Gençlerbirliği ile Ergenekon takımları arasında oynanan Tayyare Kupası Maçı'nda kazanan Gençlerbirliği oldu. Maç 2-3 Gençlerbirliği takımının galibiyeti ile sonuçlandı.²⁷ Balıkesir'de yapılan maçların devamında Gençlerbirliği, Turan takımı ile karşılaştı. Maçı Gençlerbirliği 1-8 gibi farklı bir skorla kazanırken Ergenekon-Turan maçının galibi bir gol atabilen Ergenekon takımı oldu. Bu sonuçlarla Balıkesir'de Tayyare Kupası'nın kazananı Gençlerbirliği takımı oldu.²⁸

Giresun'da yürütülen Tayyare Kupası'nda finale Jandarma Mektebi İdman Yurdu ile Hilal Spor takımları kaldı. Tayyare Meydanı'nda oynanan maçta, attığı 5 gole karşılık kalesinde bir gol gören Jandarma takımı Giresun'da Tayyare Kupası'na sahip oldu.²⁹

Adana'daki turnuvaya Adana Spor, Toros Spor, Adana İdman Yurdu ve Seyhan Spor takımları katıldı. Adana Spor ile Seyhan Spor arasındaki maçın galibi Adana Spor olurken Toros Spor ile Adana İdman Yurdu maçının galibi Adana İdman Yurdu oldu.³⁰ Tayyare Kupası'nı kazananının belirlenmesi için Adana Spor ile Adana İdman Yurdu arasında bir maç daha oynanması gerekirken yapılan taramada bu maça ait bilgi tespit edilemedi.

İzmir'de Tayyare Kupası tertip edilmesi görevini ilk başlarda Yeni Asır gazetesi sahiplendi; Altay, Altınordu, Göztepe, Karşıyaka, İzmir Spor ve Buca futbol takımlarını turnuva kurallarının belirlenmesi için toplantıya çağırdı.³¹ Takip eden günlerde İzmir Futbol Mıntika Heyeti tarafından da benzer amaçla bir turnuva tertip edildiğinin haber alınması üzerine Yeni Asır gazetesi kendi düzenleyeceği Tayyare Kupası Turnuvası'nı ileri bir tarihe ertelediğini duyurdu.³² İzmir Futbol Mıntika Heyeti tarafından düzenlenen Tayyare Kupası Turnuvası'na; Altınordu, Altay, Karşıyaka Spor Kulübü (KSK), Göztepe ve İzmir Spor takımları katıldı.³³ İlk maçlar İzmir Spor ile Göztepe, Altay ile KSK arasında oynandı. İzmir Spor Göztepe'yi 0-2'lik bir skorlar yenerken Altay, KSK'ya karşı 0-6'lık ezici bir üstünlük elde etti.³⁴ Bu maçlardan sonra yapılan toplantıda İzmir Spor cezalı oyuncusunu oynatması nedeniyle Tayyare Kupası'nda hükmen mağlup sayıldı.³⁵ İzmir Tayyare Kupası Turnuvası'nın devamında 16 Haziran günü saat 16.00'da Altınordu-Buca ve saat 18.00'de Altay-Göztepe takımları arasında oynanması planlandı.³⁶ Belirlenemeyen bir

²⁶“Sporcular Tayyaresi”, *Ulus*, Sayı: 4856, 02 Şubat 1935, s.3.

²⁷“Uşak'ta Bayramda Yapılan Maçlar”, *Cumhuriyet*, Sayı: 3876, 21 Mart 1935, s.6. Bu maç sırasında Ergenekon Genel Kaptanı Ali Timar bu oyunda ayağından ağırca yaralandı. “Tayyare Kupası Maçı”, *Milliyet*, Sayı: 3276, 26 Mart 1935, s.7.

²⁸“Uşak'ta Tayyare Kupası Müsabakaları”, *Cumhuriyet*, Sayı: 3905, 1 Nisan 1935, s.6.

²⁹“Giresun'da Tayyare Kupa Maçları”, *Son Posta*, Sayı: 1682, 11 Nisan 1935, s.10.

³⁰“Adana Kupa Maçları”, *Kurun*, Sayı: 6219, 4 Mayıs 1935, .7.

³¹“Yeni Asır Kupası, Altı Kulüp Murahhasını Matbaamıza Davet Ediyoruz”, *Yeni Asır*, Sayı: 8955, 2 Haziran 1935, s.1.

³²“Kupamız Şilt Maçlardan Sonraya Kaldı”, *Yeni Asır*, Sayı: 8957, 4 Haziran 1935, s.2.

³³“İzmir'de Bir Hava Gecesi ve Bir Hava Kupası Turnuvası Hazırlanıyor”, *Son Posta*, Sayı: 1740, 8 Haziran 1935, s.10. Maçların duyurusu 10 Haziran tarihinde yapıldı. “İzmir'de Tayyare Kupası Maçları”, *Kurun*, Sayı: 6256, 10 Haziran 1935, s.6. Cumhuriyet gazetesi, İzmir'de de Tayyare Kupası Turnuvası düzenleneceğini duyurmakla yetinmiştir. “Tayyare Kupası Maçları”, *Cumhuriyet*, Sayı: 3975, 10 Haziran 1935, s.8. Yeni Asır gazetesi ilk maçların 9 Haziran 1935 günü, saat 16.00'da Göztepe ile İzmir Spor, ikinci maç saat 18.00'de Altay ile KSK arasında oynanacağını duyurmasına karşın, belirlenemeyen bir sebepten bu maçların bildirilen tarihte oynanamadığı anlaşılmaktadır. “Hava Kurumu Menfaatine Yapılacak Kupa Maçları”, *Yeni Asır*, Sayı: 8962, 9 Haziran 1935, s.7.

³⁴“İzmir'de Yapılan Hava Kupası Maçları”, *Kurun*, Sayı: 6259, 13 Haziran 1934, s.7.

³⁵“Futbol Heyetinde, İzmir Spor Hükmen Mağlup Sayıldı”, *Yeni Asır*, Sayı: 8964, 12 Haziran 1935, s.7.

³⁶“Yarın Mühim Maçlar Var”, *Anadolu*, Sayı: 6238, 15 Haziran 1935, s.3; “Bugün Tayyare Kurumu Maçları”, *Yeni Asır*, Sayı: 8968, 16 Haziran 1935, s.2.

sebep ten dolayı Altay-Göztepe maçı 24 Haziran 1935 Pazartesi günü oynandı³⁷ ve 1-5 gibi net bir skorla Göztepe takımı kazandı. Ancak maçı iyi idare edemediği iddia edilen hakemin, sahayı kendisinden habersiz terk eden Göztepelili bir oyuncunun tekrar oyuna dahil olmasına izin vermesi, kural hatası yapıldığı için maçın tekrarlanmasına yönelik itirazlara neden oldu.³⁸ Yapılan itirazın kabul edilememesi neticesi, final maçının 7 Temmuz Pazar günü Altınordu ile Göztepe takımları arasında oynanmasına karar verildi.³⁹ Yapılan final maçında Göztepe takımını 2-4'lük bir skorla yenen Altınordu, İzmir Tayyare Kupası'nın sahibi oldu.⁴⁰

Adapazarı'nda Tayyare Kupası düzenleneceği ve turnuvaya; İdman Yurdu, Sakarya Spor, Yeni Ay, Gençlerbirliği takımlarının katılacağı haberi gazetelerde yer aldı.⁴¹ İlk hafta maçlarında Gençlerbirliği ile Yeniay 2-2 berabere kalırken İdman Yurdu takımı Sakarya'ya karşı 1-5 galip geldi.⁴² İkinci hafta maçlarında İdman Yurdu takımı Yeniay takımını 3-4'lük bir skorla kupa dışı bırakırken Sakarya Spor-Gençlerbirliği maçı beraberlikle bitmesine karşın Gençlerbirliği takımı başka takımlardan oyuncu oynattığı için diskalifiye edildi.⁴³ Yapılan araştırmada yarı final ve final maçlarının oynanıp oynanmadığı ve kupaya hangi takımın sahip olduğu tespit edilememiştir.

Bursa'da Tayyare Kupası Turnuvası kapsamında 19 Kasım 1935'te oynanan ilk maçı Demirtaş takımı, Muradiye Spor'a karşı 1-4 kazandı.⁴⁴ 1 Aralık tarihinde Acar İdman Yurdu ile Dura Spor arasında oynanan ve olaylarla geçen maçta ikişer gol atan her iki takım yenilemedi.⁴⁵ Bursa'da Tayyare Kupası final maçı 20 Aralık 1935 tarihinde Atatürk Stadyumu'nda Acar İdman Yurdu ve Sebat kulüpleri arasında oynandı. Attığı 5 gole karşılık kalesinde 1 gol gören Acar İdman Yurdu, Tayyare Kupası'nın sahibi oldu.⁴⁶

Samsun'da Tayyare Kupası Turnuvası'nın final maçı, Halk Spor ile İdman Yurdu Kulüpleri arasında oynandı. Halk Spor'un hâkimiyeti altında geçen maçta; Halk Sporluların çok sinirli ve aceleci, İdman yurdu oyuncularının ise sert oynaması maçın zevksiz geçmesine neden olurken bu tatsız oyunun galibi 3 gol atıp bir gol yiyen İdman Yurdu oldu.⁴⁷

³⁷"Bugün Altay-Göztepe Hava Kurumu Turnuvası İçin Karşılaşıyorlar", *Yeni Asır*, Sayı: 8974, 24 Haziran 19345, s.8. *Anadolu*, Sayı: 6241, 19 Haziran 1935, s.1. Haber içeriğinde yarı final maçının 23 Haziran Pazar günü oynanacağı belirtilmiş olmasına karşın maç bu tarihte oynamamıştır.

³⁸"Hava Turnuvası Maçları", *Yeni Asır*, Sayı: 8975, 25 Haziran 1935, s.7.

³⁹"Altınordu-Göztepe, Hava Turnuvası'nın Bu Son Karşışlaşması Bu Pazar Yapılacaktır", *Yeni Asır*, Sayı: 8982, 3 Temmuz 1935, s.6. yapılan gazete taramalarında Altınordu-Buca maçına ait bilgi bulunamamıştır. Ancak bu habere yarı final maçını Altınordu'nun kazandığı anlaşılmaktadır.

⁴⁰"İzmir'de Hava Kupası Maçları", *Son Posta*, Sayı: 1771, 8 Temmuz 1935, s.13. İzmir'de hâlen faaliyet gösteren Altınordu Kulübüne ulaşılmaya ve turnuvada kendilerine verilen bir ödül olup olmadığı öğrenilmeye çalışılmışsa da cevap alınamamıştır.

⁴¹"Adapazarı Turnuva Maçları", *Tan*, Sayı: 0133, 2 Eylül 1935, s.6; "Adapazarı Futbol Turnuva Maçı", *Yeni Asır*, Sayı: 9026, 3 Eylül 1935, s.3.

⁴²"Sakarya 1-5 Yenildi", *Tan*, Sayı: 0136, 5 Eylül 1935, s.6.

⁴³"Adapazarı Hava Kupası Maçlarına Devam Edildi", *Son Posta*, Sayı: 1834, 10 Eylül 1935, s.9.

⁴⁴"Bursa'da Hava Kurumu Menfaatine Yapılan Maçlar", *Cumhuriyet*, Sayı: 4138, 20 Kasım 1935, s.6

⁴⁵"Bursa'da Tayyare Kupası Maçları", *Cumhuriyet*, Sayı: 4154, 6 Aralık 1935, s.6

⁴⁶Bursa'da Tayyare Kupası Turnuvası'na hangi takımların katıldığı ve eleme maçlarının ne zaman yapıldığı tespit edilememiştir. Bu maçta yaşanan bir olay, 1935 yılında Türk sporunun acı durumunu ortaya koymaktadır. Acar İdman Yurdundan bir sporcu, oyunun daha ilk dakikalarında sahanın çamurlu olması yüzünden ayağı kayarak şiddetle yere düşmüş, bayılmış ve bacağı yaralanmıştır. Bunu görenler etrafına doktor aramışlar fakat sahada tek doktorun bulunmadığını görünce seyirciler arasında gözlerine çarpan Diş Doktoru Edip Rüştü'ye malumat vermişlerdir. Edip Rüştü bu oyuncunun yarasını sarmak istemiş lakin kulüplerin ilaç çantaları olmadığı gibi stadyum bekişisinde de birkaç yıl evvelden kalma küçük bir şişe içinde ancak bir damlacık tentürdiyot bulunmuştur. Sıcak su ile yarası yıkanıp bu tentürdiyot sürülmüş ve bu oyuncuyu bir arabaya bindirerek hastaneye göndermiştir. "Kupayı Acar İdman Yurdu Kazandı", *Cumhuriyet*, Sayı: 4169, 21 Aralık 1935, s.6

⁴⁷Samsun'da Tayyare Kupası Turnuvası'na hangi takımların katıldığı ve eleme maçlarının ne zaman yapıldığı tespit edilememiştir "Samsun'da Tayyare Kupası Maçları", *Cumhuriyet*, Sayı: 4163, 15 Aralık 1935, s.6. *Tan* gazetesi ise bu maçı 23 Aralık tarihinde haber yapmıştır. "Samsun'da Hava Kupası Maçları Tamamlandı", *Tan*, Sayı: 0245, 23 Aralık 1935, s.4.

Akşehir’de düzenlenen turnuvaya üç takım iştirak etmesine karşın sadece ilk maçın bilgilerine ulaşılabilmektedir. İdman Yurdu ile Sanatkârlar İdman Yurdu arasında ve Eczacı Celal Zadil’in hakemliği altında oynanan maç, her iki takımın birer gol atması ile berabere sonuçlandı.⁴⁸

Anadolu’da son turnuva neredeyse bir yıl sonra Edirne’de düzenlendi. İki hafta devam eden maçlar sonunda final maçı Edirne Spor ile Yavuz takımları arasında kalabalık bir seyirci kitlesi önünde oynandı. Maç, 0-1 Edirne Spor’un galibiyeti ile neticelendi.⁴⁹

Anadolu’da Ankara, Uşak, Giresun, Adana, İzmir, Bursa, Adapazarı, Samsun, Akşehir ve Edirne olmak üzere dokuz şehir⁵⁰ dışında Tayyare Kupası Turnuvası düzenlendiği tespit edilmemiştir. Diğer eksik kalan bir konu ile Türk Hava Kurumuna gelir sağlama amacıyla yapılan bu turnuvada elde edilen gelirin de belirlenememiş olmasıdır.

İstanbul’da Tayyare Kupası Maçları

İstanbul’da düzenlenecek Tayyare Kupası’nın organizatörlük görevini Cumhuriyet gazetesi üstlendi. Bu vazifeyi kendi üstüne almasının gerekçesini de Vefa’nın sporcularından Saim’in kendilerine yaptığı müracaatı göstererek Fener, Beşiktaş, İstanbulspor, Beykoz, Süleymaniye, Güreş Kulüplerini bu turnuvaya katılmaya davet etti. Turnuva sonunda kazanan takıma gazete tarafından büyük ve kıymetli bir kupa verileceği de duyuruldu.⁵¹

Cumhuriyet gazetesinin bu çağrısına ilk olumlu cevap Galatasaray ve Güneş takımlarından geldi. Güneş Kulübü Başkanı Cevat Abbas (Gürer) Bey, Türk Hava Kurumunun Kurucu Başkanı olduğunu hatırlatarak bu turnuvadan duyduğu memnuniyeti şu sözlerle dile getirdi:

*Memleket müdafaasına taalluk eden bu hayırlı teşebbüse bizim kulübün de girmesi gayet tabiidir. Zaten Tayyare Cemiyeti’nin ilk kurucularından biri de benim. Güneş Kulübü bu turnuvaya memnuniyetle girecektir. Bu işin, teşekkül edecek tertip heyetinde hep beraber ve bir an evvel konuşulmasını temenni ederim.*⁵²

Peşinden Fenerbahçe, İstanbulspor ve Süleymaniye Kulüpleri de bu turnuvaya büyük bir sevinçle gireceklerini bildirdi hatta Fenerbahçe, turnuvanın 14 Haziran’da kuruluş yıl dönümlerini kutlamak için tertip edecekleri kutlamalara tesadüf etmesini rica etti.

Cumhuriyet gazetesinin bu girişimi, İstanbul Futbol Heyeti tarafından da destek buldu. İstanbul Futbol Heyeti Başkanı Necmi, memnuniyetini şöyle dile getirdi: “Gazetenizin ileri attığı bu teklif çok muvafık ve yerinde bir spor hareketi olacaktır. Futbol Heyeti, bu iş için kendisine düşen vazifeyi yapacak ve elinden gelen kolaylığı gösterecektir. Memleket müdafaasına taalluk eden bir meselede spor teşkilatının bütün varlığı ile bu işe sarılması lazımdır.”⁵³

Tayyare Kupası Turnuvası’na katılmayı kabul eden Vefa, Fenerbahçe, Galatasaray, Güneş, Beşiktaş, İstanbulspor, Beykoz ve Süleymaniye Kulüplerinin temsilcileri ile ⁵⁴ 2 Haziran 1935 tarihinde bir toplantı düzenlendi. Toplantıda ismi geçen sekiz İstanbul takımına ilave olarak Arnavutköy, Pera, Kurtuluş ve Şişli gibi Azınlıklara mensup takımların da turnuvaya davet edilmesine karar verildi.⁵⁵ Toplantıda maçların 30, 31 Ağustos, 1, 7, 8, 15 ve 22 Eylül tarihlerinde

⁴⁸Turnuvanın diğer maçları hakkında bilgi tespit edilememiştir. “Akşehir’deki Maç”, *Kurum*, Sayı: 6360, 24 Eylül 1935, s.4.

⁴⁹Edirne’de Tayyare Kupası Turnuvası’na hangi takımların katıldığı ve eleme maçlarının ne zaman yapıldığı tespit edilememiştir. “Atatürk Büstü Maçı”, *Yeni Asır*, Sayı: 9394, 10 Kasım 196, s.3. Bu maç Tayyare Kupası Turnuvası’ndan farklı bir turnuva da olabilir. Ancak Türk Hava Kurumu menfaatine yapıldığı ve incelenen dönem içinde gerçekleştiği için Tayyare Kupası Turnuvası içinde değerlendirilmiştir.

⁵⁰Şehirlerin isimleri turnuva düzenleme tarihine göre kronolojik olarak verilmiştir.

⁵¹“Çelik Kanatları Çoğaltmak İçin”, *Cumhuriyet*, Sayı: 3962, 28 Mayıs 1935, s.1 ve 12.

⁵²“Tayyare Kupası Futbol Turnuvasımız”, *Cumhuriyet*, Sayı: 3963, 29 Mayıs 1935, s.1 ve 10.

⁵³“Tayyare Kupası Futbol Turnuvasımız”, *Cumhuriyet*, Sayı: 3964, 30 Mayıs 1935, s.1 ve 10.

⁵⁴Toplantı tarihi önceden duyurulmuştur. “Tayyare Kupası”, *Cumhuriyet*, Sayı: 3965, 31 Mayıs 1935, s.8 ve “Tayyare Kupası Maçları” *Cumhuriyet*, Sayı: 3967, 2 Haziran 1935, s.10

⁵⁵Haber gazetesi Azınlık takımlarından bahsetmemektedir. “Tayyare Kupası Maçları”, *Haber*, sayı: 1221, 3 Haziran 1935, s.8.

yapılması sahaya girecek oyunculardan bile ücret alınması ve biletlerin de stada giriş için 50, tribün için, balkon en ön sıra için 300 ve balkon arka sıralar için 200 kuruş olmasına karar verildi.⁵⁶ Tayyare Kupası Maçları İstanbul'da o kadar heyecan uyandırmış olmalı ki Tan gazetesinin bir okuyucusu kadınlar arasında da aynı amaca yönelik futbol maçları düzenlenmesini talep etti.⁵⁷

1 Ağustos 1935 Perşembe günü⁵⁸ turnuvaya iştirak edecek futbol kulüplerinin temsilcileri, İstanbul Futbol Başkanı ve Tayyare Cemiyeti Temsilcisi'nin katılımı ile Cumhuriyet gazetesinde bir toplantı daha düzenlendi. Toplantıda, Türkiye Futbol Şampiyonası'nın 18 Ağustos-8 Eylül 1935 tarihleri arasında yapılacak olması nedeniyle İstanbul Tayyare Kupası Maçları'na İstanbul şampiyonu olan takımın katılmayacağı gerçeğini ortaya koydu. Bu tarihte İstanbul'da şampiyon kesinleşmemiş olmasına rağmen puan durumuna nazaran Galatasaray veya Fenerbahçe Kulüplerinden birisi olacaktı. Bu durumda İstanbul şampiyonu olan takımın aynı zamanda Türkiye şampiyonluğunu da elde etmesi durumunda Tayyare Kupası maçları galibi ile ve Türkiye şampiyonu olan takımın arzu ettiği takdirde hasılatı Tayyare Cemiyeti'ne verilmek üzere özel bir maç yapmaları dileği gündeme getirildi.

Galatasaray veya Fenerbahçe takımlarından birisinin Tayyare Turnuvası'na katılmayacak olması nedeniyle İstanbul ikinci küme takımları oyuncularından oluşturulacak karma takımın turnuvaya dahil edilmesine karar verildi. Bu suretle İstanbul ikinci küme kulüplerine de Türk Hava Kurumuna bu suretle yardım etmek imkânını sağlanacaktı. Müsabakaları idare etmek hakemleri tayin eylemek ve her türlü ihtilafı kati olarak neticelendirmek üzere Beşiktaş'tan Sabri, İstanbulspor'dan Sami, Şişli'den Tülbendciyan'dan oluşan olarak üç kişilik tertip komitesi oluşturuldu ve komitenin 15 Ağustos'ta toplanarak çalışmaya başlaması karara bağlandı. Turnuvaya 30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramı⁵⁹ günü başlanması hüküm altına alındı.⁶⁰ Tertip komitesi ilk toplantısında turnuvaya katılacak takımların, maçları yönetmek için ikişer hakem ismi bildirmeleri istendi.⁶¹ Tayyare Kupası Turnuvası'nın sorunsuz icra edilebilmesi için 26 Ağustos tarihinde Cumhuriyet gazetesinde bir toplantı daha yapıldı. Turnuva Terip Komitesi İstanbul Futbol Heyeti Başkanı Kemal Rifat'ın ve Tayyare Cemiyeti Temsilcisi'nin katılımı ile yapılan toplantıda:

⁵⁶“Uçak Kurumu Kazancına Yapılacak Futbol Maçları”, *Kurun*, Sayı: 6249, 3 Haziran 1935, s.9. toplantıda takımların oynayacağı maçlar ve tarihleri de belirlenmiştir. Ancak bu programa uyulmadığı için burada yer verilmemiştir.

⁵⁷“Bir Okuyucumuzun Teklifi: Hava Kurumu Çıkarına Bayanlar Arasında Bir Maç Yapılamaz Mı?”, *Tan*, Sayı: 0089, 20 Temmuz 1935, s.7.

⁵⁸Toplantının duyurusu önceden yapılmış ve Fenerbahçe, Beşiktaş, Güneş, Vefa, İstanbulspor, Beykoz, Süleymaniye, Kurtuluş, Pera, Şişli ve Arnavutköy Kulüplerinin katılımı istenmiştir. “Tayyare Kupası Maçları”, *Cumhuriyet*, Sayı: 4022, 27 Temmuz 1935, s.8 ve “Tayyare Kupası Maçları İçin Bugün Matbaamızda Toplanılacak”, *Cumhuriyet*, Sayı: 4027, 1 Ağustos 1935, s.9. “İstanbulda Tayyare Kupası Maçları”, *Havacılık ve Spor*, Sayı: 149, 15 Ağustos 1935, s.2405-2406.

⁵⁹O tarihlerde halkın havacılığa ilgisini arttırmak ve havacılık bilinci oluşturmak için 30 Ağustos günü aynı zamanda Tayyare Bayramı olarak kutlanıyordu. Bu bayram ilk kez 26 Ağustos 1924'te İzmir'de havacı personel arasında kutlandı. 26 Ağustos'un seçilmesinin nedeni: Büyük Taarruz'un başladığı günde Türk havacılarının, 17 uçuş ile Kurtuluş Savaşı'nın en yüksek uçuş sayısına ulaşmalarıydı. Türk Tayyare Cemiyeti'nin 1925 nizamnamesinde bayramın 26 Ağustos'ta kutlanması kabul edildi. Türk Hava Kurumunun 1926 nizamnamesinde ise 30 Ağustos Tayyare Bayramı olarak kabul edildi. 1950'li yıllarda sönümlenen ve unutilan bu bayramda; yapılan gösteri uçuşları, konferans ve etkinliklerle uçağın vatan savunmasındaki önemi anlatılmaya çalışıldı. 30 Ağustos'un Zafer ve Tayyare Bayramı olarak kutlanması ile zafer ve uçağın eş değerler olduğu uçağın zafer sağladığı algısı güçlendirilmeye çalışıldı. Tayyare Bayramı uygulama ve kutlamaları için bkz.: Demo Ahmet Aslan, “Tayyare Cemiyeti'nin Propaganda Faaliyetleri ve Tayyare Bayramları”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:14, Sayı:3, Ocak 2014, s.141-150.

⁶⁰“Tayyare Kupası Dünkü Toplantıda Yeni Bazı Kararlar Verildi”, *Cumhuriyet*, Sayı: 4028, 2 Ağustos 1935, s.9. Maçlara 30 Ağustos Cuma günü Taksim stadında oynanacak maçlarla başlanması yedi gün devam etmesi planlandı. Plana göre birinci hafta cuma, cumartesi, pazar; ikinci hafta cumartesi, pazar; üçüncü ve dördüncü haftalarda yalnız pazar günleri yapılacaktı. Bu turnuvaya 12 kulüp iştirak edecek final galibine Tayyare Kupası verileceği gibi her kulübe de ayrı ayrı birer hediye verilecekti. “Hava Tehlikesi Hava Kurumuna Yardımlar Gün Geçtikçe Artıyor”, *Tan*, Sayı: 0123, 23 Ağustos 1935, s.4.

⁶¹“Tayyare Kupası Maçları”, *Cumhuriyet*, Sayı: 4043, 17 Ağustos 1935, s.8.

1. Turnuvaya giren 12 kulübün her birine 14'ü sporcular ve ikisi de yöneticiler olmak üzere 16 bilet verilmesi ve biletlerin sadece üzerlerinde yazılı tarihlerde geçerli olması,
2. Maçlara oyuncular, hakemler, saha komiserleri, federasyon başkanları dahil hiç kimsenin ücret ödemededen alınmaması,
3. Takımların ilan edilecek saatte stadyumda hazır bulunmaları,
4. Maçları yönetecek hakemlerin, yan hakemlerini beraber getirmeleri,
5. Kulüpler, kendilerine verilecek biletleri ücreti karşılığı gönderecekleri birer temsilci ile gazete yönetiminden aldurmaları,
6. Tayyare Kupası maçlarına Fenerbahçe yerine girecek olan İkinci Küme Karması 'nda oynayacak sporcuların İstanbul Futbol Heyeti Başkanı tarafından seçilmesi⁶²,
7. Maç biletlerinin; stadyuma giriş 25, tribün 50, balkon 100 kuruşa satılması kararı alındı.

Ayrıca ilk üç gün maçları yönetecek hakemler ve saha komiserleri tespit edildi.⁶³

İstanbul Tayyare Kupası Turnuvası; Arnavutköy, Beşiktaş, Beykoz, Galatasaray, Güneş, İkinci Küme Karması, İstanbulspor, Kurtuluş, Pera, Süleymaniye, Şişli, Vefa Kulüplerinin⁶⁴ katılımı ile 30 Ağustos 1935 tarihinde başladı.⁶⁵ Turnuvanın ilk günü Taksim Stadyumu'nda saat 15.00'te Vefa ile Beykoz ve saat 16.45'te İstanbulspor ile Pera maçları oynandı. Maçlardan sonra bu iki karşılaşma hakkında gazetelerde bilgi yer almazken ileri bir tarihte İstanbulspor-Pera maçının beraberlikle bittiği ve daha sonra tekrar oynandığı anlaşılmaktadır.⁶⁶

İkinci gün olan 31 Ağustos'ta yapılan Beşiktaş-Süleymaniye, İkinci Küme Karması-Arnavutköy maçlarını İstanbul'da bulunan İçişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu da izledi. Bu maçlarda Arnavutköy 2-5 ve Beşiktaş 0-2⁶⁷ galip gelerek bir üst tura yükseldi.⁶⁸

Turnuvaya 1 Eylül'de Güneş-Kurtuluş ve Galatasaray-Şişli maçları ile devam edildi. Güneş takımı Kurtuluş karşısında 1-6'lık skorla galip gelirken Galatasaray-Şişli karşılaşması Galatasaray'ın tek golü ile bitti.⁶⁹

İstanbulspor ve Pera takımları arasında 30 Ağustos günü yapılan maç; 2-2 berabere bitmiş, havanın kararması nedeni ile uzatmaya gidilememişti.⁷⁰ Bu karşılaşma 2 Eylül tarihinde tekrar oynandı ve İstanbulspor, Pera takımına 1-2'lik bir üstünlük sağladı.⁷¹

⁶²İkinci Küme Karması'nda yer alacak sporcuları seçmek üzere Anadolu, Topkapı, Eyüp ve Hilal Kulüplerinin yetkili birer temsilcisinin 28 Ağustos Çarşamba günü saat altıda Futbol Heyeti Başkanlığı'na müracaatları duyuruldu.

⁶³Bu karar göre 30 Ağustos Cuma saat 15.00'te; Vefa-Beykoz, hakemi Suphi, saat 16.45'te İstanbulspor-Pera, hakemi Nuri, Saha Komiseri Tülbentçiyen. 31 Ağustos Cumartesi; saat 15.00'te İkinci Küme Karması-Arnavutköy, hakemi Sadri; saat 16.45'te Beşiktaş-Süleymaniye. hakemi Suphi, Saha Komiseri Sami; 1 Eylül Pazar, saat 15.00'te Güneş-Kurtuluş, hakemi Sami, saat 16.45'te Galatasaray-Şişli, hakemi Saim Turgut ve Saha Komiseri Sadri olarak belirlendi. "Tayyare Kupası Maçları", *Cumhuriyet*, Sayı: 4053, 27 Ağustos 1935, s.8.

⁶⁴Kulüpler alfabetik sıraya göre verilmiştir.

⁶⁵Maç programı önceden gazetelerde yayımlanmıştır. "Tayyare Kupası Maçları Gelecek Hafta Başlıyor", *Cumhuriyet*, Sayı: 4049, 23 Ağustos 1935, s.8; "Hava Kurumunun Futbol Maçları", *Son Posta*, Sayı: 1818, 25 Ağustos 1935, s.11; "Hava Kurumu İçin Turnuva Maçları", *Tan*, Sayı: 0128, 28 Ağustos 1935, s.9; "Hava Kupası", *Akşam*, Sayı: 6057, 29 Ağustos 1935, s.2; "Bugünkü müsabakalar", *Kurun*, Sayı: 6335, 30 Ağustos 1935, s.9.

⁶⁶"Hava Kupası Maçları", *Cumhuriyet*, Sayı: 4060, 3 Eylül 1935, s.8.

⁶⁷Beşiktaş-Süleymaniye maçı için gazeteler farklı sonuçlar vermektedir. *Cumhuriyet* gazetesi 0-6, *Son Posta* 0-2, *Tan* gazetesi ise 0-5'lik bir skorla Beşiktaş'ın galip geldiğini yazmaktadır.

⁶⁸*Cumhuriyet* gazetesi takımların kadrolarını ve maçın anlatımını yayımlamıştır. "Hava Kupası Maçları", *Cumhuriyet*, Sayı: 4058, 1 Eylül 1935, s.1 ve 8; "Dün De Tayyare Kupası Maçları Yapıldı", *Son Posta*, Sayı: 1825, 9 Eylül 1935, s.8; "Hava Kurumu Maçları", *Tan*, Sayı: 0132, 9 Eylül 1935, s.1 ve 7.

⁶⁹"Galatasaray, Şişli'yi; Güneş, Kurtuluş'u Yendi", *Kurun*, Sayı: 6338, 2 Eylül 1935, s.4; "Hava Kurumu Maçları", *Son Posta*, Sayı: 1826, 2 Eylül 1935, s.8.

⁷⁰"Hava Kupası Maçları", *Cumhuriyet*, Sayı: 4060, 3 Eylül 1935, s.8.

⁷¹"Hava Kurumu Maçları", *Tan*, Sayı: 0135, 3 Eylül 1935, s.7.

7 Eylül 1935 tarihinde yapılan maçlarda Beşiktaş, Beykoz'u 1-5, Galatasaray'da İstanbul Spor'u 1-6'lık skorla yendi.⁷² 8 Eylül'de yapılan tek maçta ise Güneş, Arnavutköy takımını 1-3'lük bir skorla geçti.⁷³

Yapılan maçlar sonunda Beşiktaş, Galatasaray ve Güneş Kulüpleri finale kaldı. Ancak Galatasaray iki maç yaparak finale kalırken Beşiktaş ile Güneş takımlarının üçüncü maçlarını oynayarak finale yükselecek olması Tan gazetesinin dikkatinden kaçmadı. Tan gazetesi turnuvada haksızlık olmaması ve daha fazla maç yapılarak Türk Hava Kurumu menfaatine daha çok gelir elde edilebilmesi için geriye kalan her üç kulübün birbirleri ile lig usulü maç yapmasını teklif etti.⁷⁴

Tan gazetesinin teklifi değerlendirilmezken Tayyare Kupası'nın devam maçları planlanan zamanda yapılamadı. İstanbul Futbol Ajanlığı 1935 aralık ayı başlarında turnuva maçlarına, İstanbul lig maçlarının tamamlanmasından sonra devam edilmesi⁷⁵ ve Beşiktaş-Güneş maçının 9 Ocak 1936 tarihinde oynanması⁷⁶ kararını almış olsa da bu kararlar belirlenemeyen sebepten uygulanamadı. İstanbul Tayyare Kupası Turnuvası 1935 yılında tamamlanamamasının yanında 1937 yılı sonuna kadar da gündemden düştü ve unutuldu.

Tayyare Kupası Turnuvası'nın kalan maçlarının İstanbul Futbol Ajanlığı'nın aldığı karar doğrultusunda oynanacağını 12 Aralık 1937 tarihinde yine gazetelerde duyuruldu. 15 Aralık 1937 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde ilgili futbol kulüplerinin katılımı ile bir toplantı düzenleneceğinin de yazılı olduğu haberde Tayyare Kupası Maçları'nın lig maçlarının bitiminden sonra oynanacağı ilave edildi.⁷⁷

Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul İl Başkanlığı binasında bulunan Futbol Ajanlığı'nda yapılan toplantıya İstanbul Valisi ve İstanbul Futbol Ajansı Muhittin Üstündağ başkanlık etti. Vali, Tayyare Cemiyeti yararına düzenlenen bu turnuvaya ilgiyi arttırmak için Fenerbahçe Kulübü'nün de dahil edilmesini teklif etti. Bu teklif Galatasaray Kulübü temsilcisi tarafından kabul edilmezken Tayyare Kupası galibi ile Fenerbahçe'nin, yine Türk Hava Kurumu menfaatine ve kupa mevzu bahis olmadan maç yapması oy birliği ile kabul edildi. Alınan karar neticesinde Güneş ve Beşiktaş maçının 9 Ocak 1938'de ve final maçının da bu maçın galibi ile Galatasaray arasında 16 Ocak'ta oynanması kararı verildi. Beşiktaş Kulübü maçların kendi sahası olan Taksim Stadyumu'nda oynanmasına itiraz etti ve Türk Hava Kurumu ile temasa geçeceğini belirtti.⁷⁸ 27 Aralık Pazartesi günü yapılan ikinci toplantıda maçların Taksim Stadyumu'nda oynanması kararlaştırıldı.⁷⁹

Tayyare Kupası'nda ertelemeler devam etti. 2 Ocak 1938 tarihinde oynanması planlanan Vefa ile Güneş arasındaki lig maçının hava şartlarından dolayı oynanamaması nedeniyle Güneş ile

⁷²“Hava Kupası Maçları”, *Cumhuriyet*, Sayı: 4065, 8 Eylül 1935, s.1 ve 8; “Galatasaray, İstanbulspor'u; Beşiktaş, Beykoz'u Yendi”, *Kurun*, Sayı: 6344, 8 Eylül 1935, s.4; “Hava Kurumu Maçları”, *Son Posta*, Sayı: 1832, 8 Eylül 1935, s.11; “Hava Kurumu Maçları”, *Tan*, Sayı: 0139, 8 Eylül 1935, s.7.

⁷³“Güneş-Arnavutköy Maçı”, *Cumhuriyet*, Sayı: 4066, 9 Eylül 1935, s.1; “Hava Kupası Maçları”, *Kurun*, Sayı: 6345, 9 Eylül 1935, s.7; “Hava Kurumu Maçları”, *Son Posta*, Sayı: 1833, 9 Eylül 1935, s.11; “Hava Kurumu Maçları'nda Güneş 3-1 Kazandı”, *Tan*, Sayı: 0140, 9 Eylül 1935, s.7.

⁷⁴“ Hangi Takım Finalist, Hava Kurumu Çıkarına Uygun Bir Teklif”, *Tan*, Sayı: 0142, 11 Eylül 1935, s.7.

⁷⁵“Tayyare Kupası Maçlarının Finali”, *Cumhuriyet*, 4879, 11 Aralık 1937, s.6.

⁷⁶“Tayyare Kupası Maçı 9 İkinci Kanunda Oynanacak”, *Cumhuriyet*, Sayı: 4884, 16 Aralık 1937, s.6; “Beşiktaş ve Güneş takımları önümüzdeki Pazar günü karşılaşılıyor”, *Cumhuriyet*, Sayı: 4896, 28 Aralık 1937, s.6”

⁷⁷“Tayyare Kupası Maçları'nın Finali”, *Cumhuriyet*, Sayı: 4879, 11 Aralık 1937, s.6; “Üç Sene Evvel Başlamış Olan Tayyare Kupası Turnuvası'nın Final Müsabakası Yapılıyor”, *Haber*, Sayı: 2121, 12 Aralık 1937, s.6; “Tayyare Kupası Finali Maçları Yakında Yapılıyor”, *Kurun*, Sayı: 7155, 12 Aralık 1937, s.5.

⁷⁸“Tayyare Kupası Maçı 9 İkinci Kanunda Oynanacak”, *Cumhuriyet*, Sayı: 4884, 16 Aralık 1937, s.6; “Şild ve Hava Kupası Maçları Yapılıyor”, *Kurun*, Sayı: 7159, 16 Aralık 1937, s.9; “Tayyare Kupası, Şilt ve B Takımları Maçları İçin Karar Verildi”, *Tan*, Sayı: 0945, 16 Aralık 1937, s.6.

⁷⁹“ Cumhuriyet Kupası, Beşiktaş ve Güneş Takımları Önümüzdeki Pazar Günü Karşılaşıyorlar”, *Cumhuriyet*, No: 4896, 28 Aralık 1937, s.6; “Tayyare Kupasını Hangi Takım Kazanacak?”, *Tan*, Sayı: 0959, 30 Aralık 1937, s.6.

Beşiktaş arasında oynanacak Tayyare Kupası Maçı 16 Ocak tarihine ertelendi.⁸⁰ Yarı final maçının bilet ücretleri; stadyuma giriş 25, tribün 50 ve balkon 100 kuruş olarak belirlendi ve daha önce turnuvaya katılan Galatasaray, Güneş, Beşiktaş, İstanbulspor, Vefa, Beykoz, Pera, Süleymaniye, Arnavutköy, Kurtuluş, Şişli kulüplerinden kendilerine verilecek davetiyeleri almak üzere Türk Hava Kurumunun Cağaloğlu'ndaki merkezine birer yetkili göndermeleri istendi.⁸¹

Beşiktaş ile Güneş takımları arasında oynanacak Tayyare Kupası Maçı, her iki takım arasında çok önemliydi. Her iki takım 1937 yılı İstanbul ligini aynı puanla bitirdi. Beşiktaş, ligi namağlup tamamladığı için şampiyonluğun kendisine verilmesini istedi. Güneş takımı Beşiktaş ile puanlarını aynı olsa da ligde en çok gol atan ve en az gol yiyen takım olması nedeniyle en iyi averaja sahip olduğu için kendisinin şampiyon olduğunu iddia etti. İstanbul Futbol Ajanlığı da, İngiltere'de yeni uygulanmaya başlayan averaj sistemini dikkate alarak Güneş takımını 1937 yılı İstanbul Futbol Şampiyonu ilan etmişti. Bu durum karşısında Son Posta gazetesi bu maç için "Kim ne derse desin; birinin kırılmış izzetinefsi, diğerinin birincilik gururu herhalde bize mükemmel bir futbol seyrettirecektir." yorumunu yaptı.⁸² Cumhuriyet gazetesi ise maçtan bir gün önceki sayısında "Bugünkü maç, iki tarafın birbirleri ile olan hesabını tasfiye edecektir. Bu mühim maçın hangi takım tarafından kazanılacağını kestirmek katiiyen mümkün değildir." yorumuna ilave olarak "İki takımın oyuncularına bugünkü maçı yüksek bir vatan davasına yardım için yaptıklarını unutmuyarak kardeşçe, sportmence oynamalarını tavsiye ve muvaffakiyetler temenni ederiz." dileğinde bulundu.⁸³ 16 Ocak 1938 tarihinde Taksim Stadyumu'ndaki maçta Beşiktaş; Mehmet Ali, Faruk, Hüsnü, Feyzi, Enver, Rifat, Eşref, Şeref, Hakkı, Rıdvan, Hayati ile çıkarken Güneş takımında Cihat, Reşat, Faruk, İbrahim, Muhterem, Yusuf, Cambaz, Murat, Melih, Niyazi, Ömer yer aldı. Eyüp Kulübü'nden Feridun Kılıç'ın⁸⁴ hakem olarak görev aldığı ve 6.000'den fazla seyircinin bulunduğu maç için Cumhuriyet gazetesi "Maçın ehemmiyetine mütenasip olan bu kalabalığa rağmen oyun pek az zevkli ve heyecansız oynandı." yorumunu yapmaktadır.⁸⁵ Beşiktaş maçın ilk dakikalarında erken bulduğu bir gol ile öne geçti. Son Posta gazetesi erken gelen gol sonrası oynanan oyunu şu sözlerle anlatmaktadır:

Beşiktaşlılar ilk 6 dakika çok güzel oyun çıkardılar. Fakat Güneşliler, Siyah-Beyazlıların bu hâkimiyetinden derhal kurtularak kendi çemberlerine aldılar. İlk dakikada yedikleri golün acısını bir an evvel çıkarmaya savaştılar. Ne yazık ki gittikçe sıkıştırdıkları ve kuvvetlendirdikleri çember içinde bocalayan Beşiktaş'a tek bir gol atamadılar. Güzel oynadılar. Fakat şut çekemediler.⁸⁶

Beşiktaş takımı yarı final maçında Eşref'in ayağından üçüncü dakikada kazandığı gol sayesinde 0-1 kazandı ve Galatasaray'ın karşısına çıkacak finalist oldu.⁸⁷

Tayyare Kupası final maçının 23 Ocak günü oynanması planlanmasına rağmen Galatasaraylı bazı oyuncuların İstanbul Karması takımına seçilerek Ankara'ya gitmeleri nedeniyle final maçı

⁸⁰"Tayyare Kupası, Dömi-final Maçı Gelecek Haftaya Tehir Edildi", *Cumhuriyet*, Sayı: 4903, 6 Ocak 1938, s.7; "Hava Kurumu Kupası, Maçı Beşiktaş-Güneş Takımları Bu Hafta Karşılaşıyor", *Son Posta*, Sayı: 2677, 12 Ocak 1938, s.10; "Tayyare Kupası Maçları Yapılıyor", *Cumhuriyet*, Sayı: 4910, 13 Ocak 1938, s.6; "Tayyare Kupası Maçları", *Haber*, Sayı: 2153, 13 Ocak 1938, s.6.

⁸¹"Hava Kupası Maçları", *Haber*, Sayı: 2154, 14 Ocak 1938, s.6; "Hava Kupası Maçları", *Son Posta*, Sayı: 2679, 14 Ocak 1938, s.10; "Güneş-Beşiktaş Hava Kupası İçin Pazara Oynuyor", *Tan*, Sayı: 0974, 14 Ocak 1938, s.6

⁸²"Yarın Beşiktaş Tekrar Güneşle Çarpışacak", *Son Posta*, Sayı: 2680, 15 Ocak 1938, s.14.

⁸³"Tayyare Kupası Maçı Oynanıyor", *Cumhuriyet*, Sayı: 4913, 16 Ocak 1938, s.6.

⁸⁴Bu maçın hakemi olarak ilk önce İstanbulsporlu Sami belirlenmişse de 14 Ocak akşamı hakem değişikliği yapılmıştır. "Tayyare Maçının Hakemi", *Tan*, Sayı: 0975, 15 Ocak 1938, s.6

⁸⁵"Beşiktaş Hava Kupası Maçında Güneş'i Yendi", *Cumhuriyet*, Sayı: 4914, 17 Ocak 1938, s.1 ve 6.

⁸⁶"Beşiktaş Güneş'i 1-0 Mağlub Etti", *Son Posta*, Sayı: 2682, 17 Ocak 1938, s.7;

⁸⁷"Beşiktaş Güneş'i Dün 1-0 Mağlub Etti", *Tan*, Sayı: 0977, 17 Ocak 1938, s.6; "Tayyare Kupası Maçları, Üstün Bir Oyuna Rağmen Güneşliler Beşiktaş'a 1-0 Mağlub Oldular", *Ulus*, Sayı: 5916, 17 Ocak 1938, s.6. Bu maçta Güneşli Melih ile çarpışarak düşen Beşiktaş takımı kaptanı Hüsnü'nün kolunun sakatlanmasına rağmen maça devam etti. Maçtan sonra yapılan kontrolde Hüsnü'nün kolunun kırıldığı anlaşıldı. "Hüsnü'nün Kolu Kırıldı", *Cumhuriyet*, Sayı: 4915, 18 Ocak 1938, s.6.

30 Ocak 1938 tarihine ertelendi.⁸⁸ Dönemin basının büyük önem verdiği final maçının 30 Ocak 1938 günü, Taksim Stadyumu'nda saat 15.00'te oynanması kararı alındı. İstanbulsporlu Adnan Akın'ın hakem olarak yöneteceği maçın seyir ücretleri yarı final maçı ile aynı tutuldu.⁸⁹

Beşiktaş takımı; Mehmet, Faruk, Hırsto, Fuat, Feyzi, Eşref, Şeref, Hakkı, Mazhar, Hayati ile sahaya çıkarken Galatasaray'da Sacit, Adnan, Reşat, Fazıl, Salim, Eşfak, Danyal, Haşim, Bülent, Süleyman, Necdet forma giydi. 30. dakikada Galatasaray'ın ilk golü ile başlayan karşılıklı gol düellosu sonunda Beşiktaş sahadan 2-3 galibiyetle ayrıldı.⁹⁰

Maçtan sonra Beşiktaş takımına Türk Hava Kurumu tarafından Tayyare Kupası verilirken turnuvaya katılan tüm takımlara Cumhuriyet gazetesi tarafından da birer seramik vazo hediye edildi. Turnuvanın bitmesinden sonra Türk Hava Kurumu tarafından 3.936 lira 33 kuruş net gelir temin edildiği açıklandı.⁹¹ Elde edilen bu gelir miktarının sadece İstanbul turnuvasından mı yoksa yurt genelinde icra edilen turnuvalardan mı elde edildiği belirsizliğini korumaktadır.

Sonuç

Tayyare Kupası Turnuvası, günümüzde olduğu gibi düzenlendiği tarihte de en popüler spor dalı olan futboldan havacılık adına faydalanma girişimidir. Türk halkının futbola duydukları ilgi sayesinde Türk Hava Kurumuna gelir sağlanmaya çalışıldı. Turnuvanın düzenlenmesine Türk Hava Kurumunun gelir kaynaklarında belirli bir azalma sonrasında gelirleri arttırmaya yönelik "Hava Tehlikesini Bilenler Kampanyası"ndan sonra düşünülmüş olması önemlidir. Bu durum, devletin havacılığa aktarabileceği kaynakların her birini deneme yoluna gittiğinin ve yeni yollar arayışında olduğunun bir kanıtı niteliğindedir.

Amaç, turnuvanın yurt geneline yayılarak büyük bir gelir elde edilmesi olmalıdır. Yapılan araştırmada turnuvanın İstanbul da dahil olmak üzere toplam on şehirde düzenlendiği tespit edildi. Yurt genelindeki il, ilçe ve kasabaların sayısı göz önüne alındığında Tayyare Kupası Turnuvası'nın yurt geneline yayılmadığını ve yayılması için de çok fazla girişimde bulunulmadığını söylemek mümkündür. Şüphesiz ki en büyük ilginin İstanbul Turnuvası maçlarının çekeceği düşünülerek en büyük gelir kaynağı olarak da bu turnuvaya ümit bağlanmış olmalıdır. İstanbul Turnuvası'nın çok uzun zaman periyoduna yayılması mutlaka olumsuz bir etki bırakmış ve ilgiyi azaltmış olmalıdır. Ancak özellikle yarı final ve final maçının, İstanbul lig maçları sonrasına bırakılması İstanbul halkı açısından ilgiyi azaltan bir durum yaratmış olabilir.

Turnuva sonrasında elde edilen 3.936 lira net gelir, Türk havacılığına adından söz ettirecek bir gelir olmaktan uzaktır. O dönemde isimlerinin verileceği bir uçak bağıışı için şehirlerden 40.000 lira talep edildiği değerlendirildiğinde bütün bu gayretlerle bir uçağın ancak %10'unu karşılayacak bir gelir elde edilebildiği göze çarpmaktadır. Sonuç olarak Türk halkının çok eskilere dayanan futbol merakı ile yeni ilgi alanı olarak kabul edilebilecek havacılığı birleştirme girişimi, elde edilen gelir açısından amacına ulaşmayan bir iyi niyet girişimi olarak kalmıştır.

⁸⁸"Tayyare Kupası Final Maçı Gelecek Pazara Tehir Edildi", *Cumhuriyet*, Sayı: 4917, 20 Ocak 1938, s.6, "Hava Kupası Finali Pazar Günü Oynanacak", *Haber*, Sayı: 2160, 21 Ocak 1938, s.6.

⁸⁹"Tayyare Kupası Final Maçı", *Cumhuriyet*, Sayı: 4923, 26 Ocak 1938, s.6; "Hava Kupası Final Maçı Bu Pazara", *Tan*, Sayı: 0987, 27 Ocak 1938, s.6; "Bu Haftaki Maçlar", *Cumhuriyet*, 4925, Sayı: 28 Ocak 1938, s.6; "Bu Haftaki Maçlar", *Haber*, 2167, Sayı: 28 Ocak 1938, s.4; "Tayyare Kupası Maçı Hakemliği", *Tan*, Sayı: 0988, 28 Ocak 1938, s.6; "Bugünkü Mühim Maç", *Cumhuriyet*, Sayı: 4927, 30 Ocak 1938, s.1; "Beşiktaş mı? Galatasaray mı?", *Tan*, Sayı: 0990, 30 Ocak 1938, s.6.

⁹⁰"Tayyare Kupası Final Maçı", *Cumhuriyet*, Sayı: 4928, 31 Ocak 1938, s.1 ve 6; "Tayyare Kupası Maçı", *Tan*, Sayı: 0991, 31 Ocak 1938, s.1, 6 ve 7; "Beşiktaş Galatasaray'ı Yendi", *Anadolu*, Sayı: 7423, 1 Şubat 1937, s.3.

⁹¹"Tayyare Kupası Maçları Hava Kurumuna Bıraktığı Hasılat", *Cumhuriyet*, Sayı: 4930, 2 Şubat 1938, s.3; *Haber*, Sayı: 2172, 2 Şubat 1938, s.3; "Tayyare Kupası Maçı Hava Kurumuna 3.936 Lira Temin Etti", *Son Posta*, Sayı: 2698, 3 Şubat 1938, s.3; "Hava Kurumunun Teşekkürü", *Ulus*, Sayı: 5932, 2 Şubat 1938, s.8.

EKLER

Ek-1: 1925 yılında düzenlenen ve Fenerbahçe ile Galatasaray arasında oynanan Tayyare Kupası'na ait gazete haberi ve verilen kupa'nın fotoğrafı.

Ek-2: 1928 yılında Galatasaray-Fenerbahçe arasında özel maç teklifi yapılan Türk Hava Mecmuası'nın ilgili sayfası ve ödül olarak konulan Gazi Büstü.

ماصلاتی تورك طياريميسى زعاند اولق اوزره استانبولده بر غلظه سراى - فنار بغيره مارجى اجراسنى تكليف ايدى بيورز

غالب طاغمة غازى حضر تترك سيپور قاتونقما طرفدن بايلان سكر بوزليرا قومتده وطنيه جسامتده قايت قيتلى بر برور بوسنى هديه ايدده چكر

مل طاغمة اولياده مصر طاغمة ٧-١ كى بووك بر طرفه مغلوب اولدق من سوكره عودت ايندى . بوسى غزبان بو طبع تاييده وانبرام قارشيسينده يك حقل اولدق بو مغلوبتك مسؤولترى آرامق وندفيق اقلته مشغول وانك چوق كوووب بر شيلر كچهديكر بر شعه اولان فوتبولده مصر ايلر كى كندلرلى و او بولرلى قبندن يلوب طاييديمن بر طاقه قارشى آتان بونا معلوم نتيجه هر كسى منحصر ايندى . فوتبول بوزلر يك بو معلومى متعاقب عودتلىرى طيبى ر نتيجه اولدق قبول استدكدن سوكره زهنترمزده دهشتنه نيوز ايدمن ر حقيقت وار . او بو تخيل بوز بو بورد . روحاً خسته درلر لايق اولدقلىرى بر سوور مغلوبت وانبراملر نتيجه منده بوز اولان مغلوبلرلى نكيمن توپ يابه اسكى نشه وانتهار . لر غيبه كندلرلر نه اناده ايتك لازم . تورك هوا مجموعسى تورك سيورلى دوشوشيكى بو طبع دورهدن قورتلر اسكى شوق و جبارتلى ايله بر ر هيفك كيش مظهرى تامين ايچكى دوشوشيكده در . بو مقصدله الك بوسك وانك اسكى ايكى فويز اولان غلظه سراى - فنار بغيره طاغمة منرى دوستانه بر مسابقه دعوت ايدى بوزر . توركامل طاغمة اساس قاروسنى تشكيل ايدن بو ايكى فويزك كزنده و منور كنجلرلى صيبى و قرده شجه بر رقابت هوايى اينجده باد ايلزده چوققدرلى محروم قالدقلىرى نشوق و قدير نذالزله معلم وقمتدار هديه منى قلوبلر به مال ايچكده چاليشه چقارد . بو بده بر مسابقه ك چو . قدن برى منحصرى اولان خلقمزه تورك يكك كوز بيكى اولان قيتلى

فوتبول بوزلر يك قوت و قديتلى كوستمك ايچون ترتيب و تكليف اينديكر ماج عيق زعاند طياره جمعينه ياردهم كى قيسى و چوق وطني و راه بر مقصدده خدمت اخكده در . متوالى مكر و چوق طبع بر مغلوبت سلسلرلرلرلر سوكره كنجلى تشجيع و نشوق مقصدله تورك سيور نارنجده شمدي به قدر كوز . نيمش درجه ده بو قدر قيتلى بر حده وضع ايدن طياره جمعيتى بو و تكليف و نشوق ايچكده دوشوشك صورتله نوگ فو . توطياقنه كاره ويكى بر حيات بخش ايچك ايستين جمعيت و نس محترس فؤادليك ائقلى ر حراره تيريكى بر و طليه عدا ايدى بوزر .

طياره جمعيتى رئيسى و ريزه ميونى فؤاد بك ائقلى تورك هوا مجموعسنىك تكليف اينديكى بو مساقه ن حايلر نه آهرق غلظه سراى - فنار بغيره قلوبلر يك صلاحيتدار مرخصلى ايله قانس و مذاكره به استانبول طياره شمعيسى مديرى حسن قيسى بيى مامور بيورمشلردر . فؤاد بك ائقلىك بومناسيله استانبول طياره شمعيسنه كوندركلى مكنوتك بر صورتى عيناً درج ايدى بوزر :

توركامل طاغمة اولياده آئقلى نتيجه ك تورك افكار حومه منى درين بر صورتده متاثر اينديكى معلومدر . بونتيجه قارشيسنده كنجلر بوزلر تشجيع و نشوق مقصدله بر غلظه سراى - فنار بغيره ماجنك ترتيبى دوشوشكده در . تورك سالرنك امر مدافعه و طليه و مسؤوليتى در حده ايچش اولان تورك طياره جمعيتى غلظه سراى - فنار بغيره ك آماتور روحلى ، سيورمى و جتنلى

— 675 —

(Türk Hava Mecmuası, Sayı: 50, 15 Haziran 1928, s.675)

Ek-3: Cumhuriyet gazetesinin Tayyare Kupası Turnuvası'nı duyuran 28 Mayıs 1935 tarihli haberi.

Çelik kartalları çoğaltmak için

8 büyük klüb arasında bir futbol turnuvası

«Cumhuriyet» kıymetli bir kupa koydu, klüplerimizi bu vatanî vazifeye davet ediyor

Dün Vefa kulübünün bütün sporlarca tanınmış erkânından Saim Ağabeyi idarehanemize gelerek Vefa kulübü namına şöyle bir teklifte bulundu:

«— Başbakan İsmet İnönü'nün haber verdiği hava tehlikesine karşı gelmek üzere, hava ordumuzu kuvvetlendirmek yolunda bütün ulusça gösterilmeğe başlanan gayrete biz sporcular da iştirak etmek isteriz.

Biz Vefalılar; İstanbulun birinci sınıf sekiz futbol kulübü arasında «Cumhuriyet» gazetesinin himayesinde bir turnuva tertibini teklif ediyoruz. Bu turnuvanın bütün hasılatı, Tayyare Cemiyetine verilmelidir. Ne kulübler, ne saha sahipleri, ne hakemler, on para almamalıdır. Vefa kulübünün bu teklifini alenen bütün öteki kulüblere bildirmenizi ve onları bu tayyare turnuvasına davet etmenizi rica ederiz.»

(Arkası 12 nci sahifede)

(Cumhuriyet, Sayı: 3962, 28 Mayıs 1935, s.1)

Ek-4: İzmir'de düzenlenecek Tayyare Kupası ile ilgili Yeni Asır gazetesinin 2 Haziran 1935 tarihli haberi.

Yeni Asır Kupası

Altı Kulüp murahhaslarını Matbaamıza davet ediyoruz

Maçlar turnuva şeklinde ve Tayyare Kurumu menfaatine olacaktır

Hava kurumuna yardım olmak üzere beş ileri takımımızın yapacaklarını yazdığımız iki muhtelit takım maçı üzerine dün Matbaamıza gelen kulüp murahhasları hem maçların daha heyecanlı, enterasan ve hem daha devamlı olması için bu karşılaşmaların lik şampiyonasında ileri gelen altı takım arasında Turnova usulile yapılması için gazetemizin tavassutunu ve bu iş için de ortaya bir kupa koymamızı teklif ettiler.

Bu teklifi memnuniyetle kabul ettik, ve gençlerin istediği kupayı ortaya koyuyoruz. Bunun için bu maçların programını tanzim ve kur'asını çekmek üzere Altay Altınordu, Göztepe K. S. K., İzmirspor ve Buca kulüplerinin birer murahhaslarını yarınki pazartesi günü idarehanemizde ve saat 19 da toplanmağa davet ediyoruz.

Maçları futbol heyetinin nezareti altına bıraktığımız için heyetten ve tayyare kurumundan birer üyenin de bu toplantıda hazır bulunmalarını rica ediyoruz.

(Yeni Asır, Sayı: 8955, 2 Haziran 1935, s.1)

Ek-5: Türk Hava Kurumu tarafından İstanbul Tayyare Kupası Turnuvası'na katılan takımlara verilecek kupalar.

Hava Kurumu tarafından turnuvaya girecek kulüblere verilecek kupalar

(Cumhuriyet, Sayı: 4049, 23 Ağustos 1935, s.8)

HISTORY
STUDIES

58

Ek-6: İstanbul Tayyare Kupası Turnuvası'na katılan İstanbulspor ve Pera takımlarının sporcuları.

(Cumhuriyet, Sayı: 4060, 3 Eylül 1935, s.8)

Ek-7: İstanbul Tayyare Kupası Turnuvası'nı kazanan Beşiktaş Kulübü sporcuları Türk Hava Kurumu tarafından verilen kupa ile birlikte.

(Tan, Sayı: 0991, 31 Ocak 1938, s.1)

Ek-8: İstanbul Tayyare Kupası Turnuvası'nı kazanan Beşiktaş Kulübü sporcuları Cumhuriyet gazetesi tarafından verilen kupayı alırken.

(Havacılık ve Spor, Sayı: 209- 15 Şubat 1938, Arka Kapak)

Ek-9: Türk Hava Kurumu tarafından İstanbul Tayyare Kupası Turnuvası katılımcılarına verilen seramik vazo şeklinde kupa.

(Beşiktaş JK Müzesi Envanter No: 26)

Ek-10: Cumhuriyet gazetesi tarafından İstanbul Tayyare Kupası Turnuvası birincisi Beşiktaş Kulübü'ne verilen kupa.

(Beşiktaş JK Müzesi Envanter No: 27)

Kaynakça

A. Arşiv Kaynakları

Beşiktaş Jimnastik Kulübü Müzesi Arşivi, Envanter No: 26.

Beşiktaş Jimnastik Kulübü Müzesi Arşivi, Envanter No: 27.

ATASE, İSH, K:1552, G:7, B:7-1.

B. Resmi Yayınlar

Türk Tayyare Cemiyeti Nizamname-i Esasisi, Hâkimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara, 1926.

Türk Tayyare Cemiyeti Nizamname-i Esasisi, İktisad Matbaası, Ankara, 1341.

C. Araştırma ve İncelemeler

ASLAN, Demo Ahmet, "Tayyare Cemiyeti'nin Propaganda Faaliyetleri ve Tayyare Bayramları", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:14, Sayı:3, Ocak 2014, s.141-150.

KAYMAKLI, Hulusi, *Havacılık Tarihinde Türkler (1918 Yılından 1939 Yılına Kadar)*, c.II, Hv.K.K.lığı Hava Basımevi ve Neşriyat Müdürlüğü, Ankara, 2006.

KURT, Emin, "Atatürk Dönemi Türk Hava Kuvvetleri: 1923-1938, İkinci Bölüm: Havacılık Politikası Uygulamaları", *C4 Defence*, Sayı:40, s.65-71.

KURT, Emin, "Türk Havacılık Tarihinde Bağış Uçaklar", *Türk Hava Kuvvetlerinin 100'üncü Yılı Uluslararası Tarih Sempozyumu*, 8-10 Şubat 2011, Ankara, 2013, s.302-317.

KURT, Emin, *Türk Hava Kuvvetlerinin Kuruluşunda Bağış ve Yardımlar (1911-1914)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2019.

Orgeneral Muzaffer Ergüder'in Havacılık Anıları 1922-1930, H.İbrahim Fırtına (Haz.) Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara, 2009.

UZUN, Hakan, "Türk Hava Kurumu Gelir Kaynakları: Fitre, Zekât Ve Kurban Derileri Üzerine" *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi (ÇTTAD)*, VI/15, (2007/Güz), s.s.161-176.

D. Süreli Yayınlar

Akşam

Anadolu

Cumhuriyet

Haber

Havacılık ve Spor

Kurun

Milliyet

Son Posta

Son Saat

Tayyare Cemiyeti Mecmuası

Ulus

Yeni Asır

E. İnternet Erişim Adresleri

<https://fenerbahcetarihi.org/2022/08/gazi-bustu/> Erişim Tarihi 9 Mayıs 2023.

Summary

The first detectable attempt to use football for the benefit of aviation in Türkiye took place in 1925. For this purpose, a match was organized between Fenerbahçe and Galatasaray clubs under the name of Airplane Cup. The fact that there was no broadcast or news about this match before or after it prevents access to information about how and why the tournament was organized and which other teams participated. The only thing that can be detected is that a match was played between these two teams and it was called the Aircraft Cup. On June 12, 1925, the match played in Taksim stadium resulted in the victory of Fenerbahçe 3-2 and Fenerbahçe became the team that won the first Airplane Cup in Turkish football history.

Buying an airplane on behalf of Turkish athletes was first mentioned in the Olympic magazine in 1935. This proposal was approved by the Headquarters of Sports Associations and sent to all its affiliates in full. In the circular, it was requested to organize an "Airplane Championship" with the participation of the four strongest teams in big cities and the two strongest teams in small cities, and to transfer the income from the competitions to the Aircraft Society.

It has not been determined that Aircraft Cup tournaments have been organized outside of nine cities in Anatolia, namely Ankara, Uşak, Giresun, Adana, İzmir, Bursa, Adapazarı, Samsun, Akşehir and Edirne. Another missing issue is that the income obtained in this tournament, which was held for the purpose of providing income for the Turkish Aeronautical Association, could not be determined.

Cumhuriyet newspaper undertook the organizing task of the Airplane Cup to be held in Istanbul. Istanbul Aircraft Cup Tournament; It started on 30 August 1935 with the participation of Arnavutköy, Beşiktaş, Beykoz, Galatasaray, Güneş, Second Division Mix, İstanbul Spor, Kurtuluş, Pera, Süleymaniye, Şişli, Vefa clubs. The matches were played as planned, although there were minor setbacks, until the semi-finals. However, due to unknown and undetected reasons, the semi-finals could not be played.

The Aircraft Cup, which was forgotten for more than 2 years, came to the agenda again at the end of 1937 and at the beginning of 1938 it was decided to complete the missing matches of the tournament. In line with this decision, the semi-final match between Beşiktaş and Güneş Football clubs was played on 16 January 1938 and Beşiktaş football team won the match.

Although the Aircraft Cup final match was planned to be played on January 23, the final match was postponed to January 30, 1938, as some players from Galatasaray were selected for the Istanbul Mixed Team and went to Ankara. At the end of the mutual goal duel that started with the first goal of Galatasaray in the 30th minute, Beşiktaş left the field with a 3-2 victory. After the match, Beşiktaş team was given the Aircraft Cup by the Turkish Aeronautical Association, and a ceramic vase was given to all teams participating in the tournament by Cumhuriyet newspaper.

After the end of the tournament, it was announced that a net income of 3,936 liras and 33 kuruş was obtained by the Turkish Aeronautical Association. It remains unclear whether this amount of income is obtained only from the Istanbul tournament or from the tournaments held throughout the country.

In the research, it was determined that the tournament was held in ten cities, including Istanbul. Considering the number of provinces, districts and towns throughout the country, it is possible to say that the Airplane Cup Tournament could not be spread throughout the country and there were not many attempts to spread it. Undoubtedly, considering that the Istanbul tournament matches will attract the greatest attention, hope should be attached to this tournament as the biggest source of income. The spread of the Istanbul Tournament over a very long period of time must have had a negative impact and reduced the interest. However, the fact that the semi-finals and final matches were left after the Istanbul league matches may have created a situation that reduced the interest for the people of Istanbul.

The net income of 3,936 liras obtained after the tournament is far from being an income that will make a name for Turkish aviation. Considering that 40,000 liras were requested from cities for a plane donation, whose names would be given at that time, it is striking that with all these efforts, only 10% of an income could be obtained from an airplane.

As a result, the attempt to combine the long-standing football curiosity of the Turkish people with aviation, which can be considered as a new field of interest; it remained as a goodwill initiative that did not achieve its purpose in terms of income.

